

SZŐCS SÁNDOR ATTILA

A Kolozsvár-tábla ügye

The Case of “Kolozsvár” Place Name Table

Abstract: The present case study points to the arguments of those lawsuits that lasted for years, which resulted multilingual town nameplates on the city limits of Cluj-Napoca, after decades of omissions. In addition to describing the related rules of both domestic and international law, the study not only explores the legal arguments developed on the basis of them but also points out the controversial points of the regulation and the omissions of the Cluj-Napoca municipality. It also presents the activities of civic initiatives and organizations that, in addition to legal conditions and mere statistics, demonstrate a real societal need for multicultural cooperation and peaceful coexistence.

Keywords: Kolozsvár, Cluj-Napoca, Klausenburg, lawsuit, multilingualism, statistics, domestic law, international law, NGOs, multiculturalism, cooperation, coexistence

Összefoglaló: Jelen esettanulmány azoknak az évekig tartó peres eljárásoknak az érveire mutat rá, amely eljárások eredményeképpen ma, évtizedes mulasztásokat követően Kolozsvár városhatárain többnyelvű helységnévtáblák kerülhettek kihelyezésre. A tanulmány mind a hazai, mind a nemzetközi jog kapcsolódó szabályainak ismertetésén túl nemcsak az azok alapján kidolgozott jogi érveket tárja fel, hanem rámutat a szabályozás vitás pontjaira, a kolozsvári önkormányzat mulasztásaira is. Bemutatásra kerül továbbá azon civil kezdeményezések és -szervezetek tevékenysége, amelyek által a jogszabályi feltételeken és pusztán statisztikai adatokon túl bizonyítják a valós társadalmi igényt a multikulturális együttműködésre és a békés egymás mellett élésre.

Kulcsszavak: Kolozsvár, Cluj-Napoca, Klausenburg, per, többnyelvűség, statisztika, belső jog, nemzetközi jog, civilszervezetek, multikulturalizmus, együttműködés, együttélés

Az alábbiakban ismertetett igen érdekes és idővel nagy sajtóvisszhangot nyert ügyet a Hollandiában bejegyzett European Committee Human Rights Hungarians Central Europe alapítvány indította el. Az alapítvány, szabályzata értelmében, a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartását szolgálja és vizsgálja, igyekszik előmozdítani. Az alapítvány képviselői tevékenységük során abszurdnak tartották, hogy Kolozsvár város neve nincs magyarul kiírva, holott az 1995. évi strasbourgi keretegyezmény előírt ilyen elvárásokat olyan helységek esetén, ahol egy-egy tradicionális kisebbség jelentős számban él. Márpedig az 50 000 magyar lakost Kolozsvár esetében igencsak jelentős számnak lehet minősíteni.¹

¹ Valójában, de facto, Kolozsvár magyar lakossága ennél jóval nagyobb, mivel általában a lakosság alig fele jelentette be lakhelyét a városban, holott a másik fele is megtelepedett a helységben.

Igaz, hogy a helyi közigazgatásra vonatkozó (*Legea administrației publice locale*) 2001. évi 215. törvény előírásai szerint az olyan nyelvi-etnikai jogokat, mint a kétnyelvű helységnévtáblák vagy közérdekű információk kisebbségi nyelven való megjelenítése, csak olyan közösségek élvezhetik, ahol az illető kisebbség arányszáma meghaladja a 20 százalékot. Jobban mondva, csak az ilyen helységekből kötelező hivatalból eljárni ezen jogok érvényesítése érdekében. Kolozsvár esetében a magyarság arányszáma alig haladta meg a 15%-ot. Feltevődött tehát az a kérdés, hogy esetünkben csakis a 2001. évi 215. törvény alkalmazható, ugyanis ezáltal lett a belső jogba átültetve a kisebbségek védelmére vonatkozó strasbourgi keretegyezmény egy része, vagy pedig ennek a nemzetközi szerződésnek a román jogrendszerben nem konkretizált előírásai is érvényesülhetnek? Az említett keretegyezmény nagyon részletesen tárgyalja a kisebbségi nyelv használatát, az anyanyelvű feliratok nyilvános használatát és a médiajogot, nyilvánvalóvá téve, hogy kétség esetén a kisebbség számára kedvezőbb döntések születnek.²

Az alapítvány és a kolozsvári magyar kisebbség előnyére szolgált, hogy 2002-ben született egy helyi tanácsi határozat, miszerint Kolozsvár elnevezését magyarul is ki kell írni az összes, városba be- és kivezető út szélén.

Az alapítvány felszólítását elutasították, az önkormányzati határozat végre nem hajtását költségvetési érvekkel indokolta meg a Polgármesteri Hivatal. Arra hivatkozott, hogy bár létezik a 99/2002. városi önkormányzati (helyi tanácsi) határozat, amely szerint magyarul is ki kell írni a város nevét, de erre nem utaltak ki költségfedező pénzalapot.

A 2004. évi 554. törvény, amely a közigazgatási bíráskodást szabályozza, egyértelműen előírja az előzetes felszólítási eljárást, vagyis azt a követelményt, hogy a kérelmező először a közigazgatási szervhez kell forduljon, és csak joga érvényesítésének megtagadása után fordulhat a bírósághoz.³ Az illetékes bíróság ilyen esetekben a megyei szintű törvényszék. Tehát a visszautasítás nyomán az alapítvány keresetet nyújtott be a Kolozsvári Törvényszékhez, 2014 májusában.

Hangsúlyozom: a per tékje tulajdonképpen az volt, hogy joga van-e a kolozsvári magyar kisebbségi közösségnek a magyar helységjelző táblák kitételére a város ki- és bejáratainál. Még pontosabban, román és magyar feliratú egységes táblákról volt szó. Az alapítvány magára vállalta a kihelyezés költségeit, elvágvá ezzel a költségvetésre vonatkozó bürokrata jellegű érvelést.

Maga a perbeadvány, azaz a keresetlevél igen óvatos és kimért hangnemben fogalmazódott meg. Az alapítvány képviselői kihangsúlyozták a per emberi jogi tartalmát, és kérték az etnikai jellegű érvek mellőzését. Persze előre látható volt, hogy ilyenfajta szenvedélyek előtérbe fognak kerülni, tekintettel a polgármesteri hivatal Funar iskolája alatt nevelkedett jogászainak a felfogására.

A kereset az 1995. február 1-jén Strasbourghban elfogadott kisebbségvédelmi keretegyezmény két követelményét sorolta fel érvként, hozzátéve az önkormányzati konkrét határozatot.

² FÁBIÁN Gyula, ÖTVÖS Patrícia: *Kisebbségi jog*. Komp-Press, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2003, 41.

³ A 2004. évi 554. törvény a közigazgatási bíráskodásról a 7. cikkében egyértelműen kimondja a kötelező előzetes eljárást, felszólítás útján. Többek között be nem tartott jog érvényesítését kérheti a kérelmező.

Az első követelmény a jogot kérelmező kisebbségi közösség jelentős száma volt. Kimutatást nyert, hogy 1910-ben Kolozsvár magyar lakossága 82%-os volt az összlakossághoz viszonyítva, igaz, hogy jelenleg csak 15,7%-os a magyarság aránya Kolozsváron, de ez a százalék abszolút számokban kifejezve nagy létszámú csoportot, az 50 000 főt meghaladó lakosságot jelent, tehát az igény nagyon is valós.

A második érv a múltból származó és ma is tapasztalható kulturális jellegű fizikai és szellemi jelenlét (temető, épületek, szobrok, iskolák stb.).⁴

Végül, de nem utolsósorban, a kereset hivatkozott a fent említett 99/2002. kolozsvári önkormányzati határozatra, amely elrendelte a kétnyelvű hivatalos helységnevtáblák kihelyezését.

Az előzetes bírósági eljárás során az alapítvány képviselőinek legnagyobb öröme sem az önkormányzat, sem a polgármesteri hivatal nem iktatott ellenkérelmet, azt az egyedüli és határidőhöz kötött perbeadványt, amely által kifogásokat lehet állítani. Később, jogorvoslati peres eljárásban sem lehet felhozni olyan új érveket vagy kifogásokat, amelyek nem szerepeltek az ellenkérelemben.⁵ Annál is inkább nagy megkönnyebbülés jellemezte az alperesek ilyen jellegű mulasztását, mivel pszichológiai szempontból tartani lehetett egy elutasító döntéstől, tekintve az ügy etnikai jellegű töltetét.⁶

2014. július 11-én a Kolozsvári Törvényszék a felperes alapítvány javára döntött, és elrendelte a kétnyelvű helységnevtáblák kihelyezését. Pontosabban, kötelezte a Kolozsvári Polgármesteri Hivatalt ilyen jellegű kötelezettség teljesítésére.⁷

Ennél kellemesebb meglepetést már csak a döntés indoklása jelenthetett. A román nemzetiségű bírónő hihetetlen munkát fektetett be az indoklásba, főleg minőségi szempontból. Bevett bírói gyakorlat, hogy az indoklásba a bíró a nyertes fél érveit építi be. Ezen túlmenően, a bíró olyan indokokat hozott fel a kolozsvári magyar kisebbség perben kifejezett jogosultságára nézve, hogy az alapítvány jogászaira nézve már-már megszegyenítő volt ezen indokok eredeti kereseti indokolásban való rögzítésének elmulasztása.⁸

Miután a határozat felsorolja mindazon belső jogi szabályokat, amelyek érdemben és eljárás szempontjából a kolozsvári magyarság igazát támasztják alá, kifejti, hogy mindaz, amit a törvény nem tilt, jogos.⁹ Igaz, hogy a törvény előírja a minimális 20%-os arányszámot ahhoz, hogy a kisebbségnek joga legyen anyanyelvi nyilvános feliratokra, de ez egy olyan előírás, amely kötelezi a helyi hatóságokat. Ugyanakkor nem létezik tiltó jogszabály arra nézve, hogy ha a kisebbség arányszáma kisebb 20%-nál, nem lehetne joga ilyen feliratokra. Tehát olyan következtetést von le a bíróság indoklása, hogy a

⁴ Szintén az 1995. évi keretegyezmény követelménye.

⁵ SZÉKELY János: *Román Polgári eljárásjog*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018, 108.

⁶ GERGELY Jenő, IZSÁK Lajos: *A huszadik század története*. Pannonia kiadó, Budapest, 2000. Bár Kolozsvár magyar lakossága nagy lelkesedéssel fogadta Horthy Miklós bevonulását, a magyar adminisztráció bevezetését és a magyar helységnevtábla kihelyezését, ugyanezt nem lehet elmondani a románokról, akik számára hosszú ideig szomorú emlékeztetűvé váltak ezek az események.

⁷ A bírósági határozat száma 4800/2014, az ügyirat (dosszié) száma 1516/2014.

⁸ A kereset háromoldalas volt, míg a döntés 15 oldalas.

⁹ RITEȘ Laura: *Interpretarea, instituție fundamentală a dreptului*, Universul Juridic, București, 2014, 71–73. A szerző kiemeli, hogy az alapvető emberi jogok és szabadságok terén az elv érvényesítésének fontossága hangsúlyos.

kétnyelvű helységnévtáblák kihelyezése akkor is indokolt lenne, ha nem létezne ilyen jellegű önkormányzati határozat. Figyelemmel arra, hogy egy ilyen határozat létezik, érvel tovább a bíróság, egyértelműen a Kolozsvári Polgármesteri Hivatal kötelessége lett volna a táblák kihelyezése.

A bíróság rámutat, hogy a helyi tanácsok határozatainak végrehajtása a polgármesteri hivatalok feladata a közigazgatási törvény értelmében. Viszont, hogy ilyen téren a legkisebb kétség se merüljön fel, a helységnévtáblák szabályozását részletező kormányhatározat is előírja a polgármesterek kötelességét a két- vagy többnyelvű helységnévtáblák kihelyezésére, ott, ahol a lakosság arányszáma ezt igazolja vagy önkormányzati határozat született.¹⁰

A bírósági határozat hivatkozik olyan joggyakorlatra is, amely által más helységeken hasonló jellegű keresetek el lettek utasítva, ám ezeket helytelennek minősíti. Ugyanakkor a bíróság említést tesz arról, hogy Erdélyben nem ritka az olyan városok esete, ahol két- vagy többnyelvű felirat van hivatalosan kihelyezve a közlekedési szabványosított helységnévtáblákon, annak ellenére, hogy az ott élő kisebbségek arányszáma meg sem közelíti a 20 százalékot.¹¹

A kisebbségeket illetően kialakult egy olyan nemzetközi gyakorlat, amely egyezmények és joggyakorlat által is pártolja a hátrányos megkülönböztetés kritériumainak növelését és azt a felfogást, hogy adott esetben a diszkrimináció nem csak a tradicionális szempontok alapján dönthető el.¹² A törvényszéki határozat rámutat, hogy a kolozsvári magyar közösség esetünkben nem a románokkal szemben szenved hátrányos megkülönböztetést, hanem az említett városok magyar közösségeivel szemben.

Bár az eddig felsoroltak alapján minden jogi érvet kimerítőnek tűnik a határozat, a bíró nem állt meg ezen a ponton, hanem kutatásokat végzett a nemzetközi jog szabályozása terén is. Mielőtt rátérne az ügyre vonatkozó nemzetközi egyezmények taglalására, kitér az ilyen jellegű jogszabályok „erejére”, azaz alkalmazásuknak kötelező jellegére. *„Románia Alkotmányának 20. cikke szerint, az állampolgárok kötelezettségeit és jogait szabályozó alkotmányos előírásokat úgy kell alkalmazni, hogy ezek összhangban legyenek az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával és a Románia által elfogadott nemzetközi szerződésekkel. Ezt hivatott kiegészíteni a második bekezdés, amely kimondja, hogy abban az esetben, amikor az alapvető emberi jogokat szabályzó nemzetközi szerződések és a belső törvények között ellentmondás van, az előbbieket kell alkalmazni. A romániai modern jogtudomány is alátámasztja ezeket az érveket, sőt egyes szerzők a jogrendszerek nemzetközivé válásáról beszélnek.”*¹³

¹⁰ Az 1206/2001. kormányhatározatra hivatkozik a döntés, amely határozat 11. cikkének második bekezdése egyértelműen rámutat arra, hogy a helységnévtáblák kihelyezése a polgármesteri hivatalok feladata.

¹¹ Például Nagyenyed, Vajdahunyad, Radnót, Segesvár vagy Temesvár esetében.

¹² HALMAI GÁBOR, TÓTH GÁBOR ATTILA: *Emberi jogok*, Osiris Kiadó, Budapest, 2008, 363–414. Ebben a tudományos műben kiválóan ki van mutatva a diszkriminációs helyzetek állandó bővülése.

¹³ Radu Bogdan BOBER: *Teoria conflictului de legi civile*, Universul Juridic, București, 2020. A szerző egy posztnemzeti állami jogrendszer kialakulásáról igyekszik meggyőzni a jogásztársadalmat, nemcsak az alapvető emberi jogok területén, hanem magánjogi síkon is.

Tehát az emberi jogokat szabályozó nemzetközi szerződéseknek prioritásuk van a belső törvényekkel szemben, ami azt jelenti, hogy hasonló prioritást élveznek a kisebbségi jogokat szabályozó szerződések is, amelyek szerves részei az egyetemes nemzetközi emberi jogok védelmének.”¹⁴

A fentebb említett strasbourgi kisebbségvédelmi keretegyezmény alkalmazását a bíróság jóváhagyja, sőt igen szépen taglalja a magyarság által a városnak ajándékozott kultúra és civilizáció gazdagságát, és egyenesen hálátlanságnak tartja a helységnévtáblák magyar nyelvű feliratozásának a megtagadását.

A határozat vonatkoztat egy olyan jogi alapra is, amely figyelmünket elkerülte, jó értelemben szégyenítve meg az alapítvány jogászait. Felhívja a figyelmet az 1996-ban aláírt együttműködési és jószomszédi szerződésre, amely Románia és a Magyar Köztársaság által kötött meg Temesváron. Ez a nemzetközi szerződés előírja a többnyelvű helységnévtáblák és utcanevek kiírását az olyan helyiségekben, ahol jelentős számban élnek kisebbségek, mindkét szerződő fél településeinek esetében.

Amint láthattuk, Románia a „jelentős számot” 20% fölött határozta meg. Hogy ez a szám méltányos-e vagy sem, az vitatható. Viszont az említett kétoldalú szerződés egyértelműen szorgalmazza azt, hogy a kisebbségi jogok kölcsönös tiszteletben tartása azt jelenti, hogy ha valamely szerződő fél a jövőben kedvezőbb feltételeket biztosít a kisebbségnek belső jogszabály útján, akkor a másik szerződő fél is (automatikusan) ugyanolyan kedvező feltételeket kell teljesítsen a saját kisebbsége javára. A bíró nem restelt utánanézni a magyarországi helyzetnek, és rábukkant a magyar 2011. évi CLXXIX. törvényre, amely a kisebbségi jogokra vonatkozik, és felfedezte, hogy a magyar törvény kedvezőbb, legalábbis ami a többnyelvű nyilvános feliratozást illeti. Magyarországon kötelező a többnyelvű feliratozás annak a kisebbségnek a nyelvén is, amelynek arányszáma meghaladja a 10 százalékot. Tehát, vonja le a következtetést a bíróság, a kétnyelvű táblák kihelyezése mindenképpen kötelező, mert az kétségtelen, hogy a magyar lakosság arányszáma jelenleg is meghaladja a 10%-ot.

Megemlítem, hogy a per teljesen „médiamentes” volt, viszont a határozat kiszivárgott, és az ügyet hatalmas szenzációként tálalta a magyar és román mass-media. Meglepő volt, hogy a román nyelvű sajtó nagy része pozitívan értékelt a határozatot. Ezáltal is nyilvánvalóvá vált, hogy a per nem „románellenes”, hanem a helyhatósági szervekkel szemben folyik.

Sajnos ez a méltányos és jól megalapozott határozat kérészéletűnek bizonyult, ugyanis a Kolozsvári Polgármesteri Hivatal felfolyamodását a Kolozsvári Ítéltábla elfogadta. Az ítéltáblai határozat és annak indoklása nagyon lakonikus volt, a felperes alapítvány perképességének megtagadásában állt. Az ezt követő felháborodás egyik pillanatában született egy cikk, amelyben e sorok írója tömören így jellemezte a határozatot: „yankey go home”.¹⁵ Tudniillik, az Ítéltábla indoklása szerint egy holland alapítványnak nincs semmilyen joga, hogy a romániai magyar kisebbséget képviselje.

¹⁴ FÁBIÁN, ÖTVÖS: *i. m.*, 214. Ebből a tudományos munkából idéztem, de a bírósági határozat is ezt az eszmefuttatást tartalmazza, valamennyire tömörebb módon, szóról szóra idézve Románia Alkotmányának 20. cikkét.

¹⁵ Szócs Sándor Attila: *Kolozsvári Tábla*, Erdélyi Jogász, 2015. I/1., 32–41. A cikk nem tudományos jellegű, a folyóirat első számai a szép és tiszta magyar jogi nyelvezet ápolását tűzte ki célul.

Nem vonták kétségbe a magyar kisebbség azon jogát, hogy kétnyelvű (román és magyar) feliratok szerepeljenek a hivatalos helységnévtáblákon, de a lényeg az volt, hogy egyelőre esély sincs ilyen táblák kihelyezésére. További jogorvoslatra nem nyílt lehetőség, ugyanis a közigazgatási bírósági eljárásban csak egyszer lehet felfolyamodni, a felfolyamodásban kimondott döntés jogerős.

Így nem volt „hol” kifogásolni egy nagyon is lényeges kérdést, azaz egy durva jellegű eljárásjogi visszaélést. Miről is van szó? Fentebb már emlegettem, hogy sem az önkormányzat, sem a polgármesteri hivatal alperesi minőségben nem éltek azon jogukkal, hogy ellenkérelem útján bármilyen kifogást támasszanak. Márpedig az ilyen jellegű mulasztás jogvesztéssel jár. „Az ellenkérelem beterjesztése főszabály szerint kötelező.” Ha ezt az alperes elmulasztja, a jogvesztés joghatása áll be: a per folyamán ellenkező kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában bizonyítást nem indítványozhat, és magánérdekű anyagi és eljárásjogi kifogásokat sem emelhet (Román Polgári eljárási törvénykönyv, 208. cikk). A jogalkotó egyes közérdekű kifogások későbbi emelését is kizárja, ha az ellenkérelem útján nem történt meg.¹⁶

Ugyanez a helyzet természetesen a perorvoslati eljárást is érinti, jobban mondván érintenie kellett volna, és a polgármesteri hivatal felfolyamodásban felhozott kifogásait az Ítéletáblának vissza kellett volna utasítania. Viszont a határozat végleges volt, és ezt a törvényteleniséget már nem lehetett orvosolni.

Tekintettel a végleges határozat indokaira, megalakult a Minority Rights Egyesület, kolozsvári székhellyel, ugyanis célunk nem az afőlötti siránkozás volt, hogy mennyire jogfosztottak vagyunk, hanem az, hogy ki legyen írva magyarul is: „Kolozsvár”. Okulván az előző mulasztásokból, gondunk volt arra, hogy minden jogi érvet felhozzunk, és még egyszer átvizsgáljuk az ügy részleteit. Nem voltunk azonban naivak, tudtuk nagyon jól, hogy születhet egy újabb határozat, amely egész egyszerűen arra a tényre hivatkozhat, hogy a város lakosságának 20%-át nem haladja meg Kolozsvár magyar lakossága. Tudtuk azt is, hogy egy új per keretében az alperes is jóval felkészültebb lesz. De azt is tudtuk már, milyen érveket fog felhozni és mennyire elkeseredetten fog küzdeni a polgármesteri hivatal. Nemcsak etnikai-nacionalista indíttatásból, de „hatalmi” okokból is, presztízskérdésként kezelve a polgármesteri hivatal erejét. Az állami közigazgatási szervek nem igazán tudták még „megemészteni” azt aényt, hogy egy kis apró egyesület legyőzheti azt az óriási „úthengert”, amit egy nagyvárosi hivatal jogászai képvisel. A civil társadalom fogalmát és főleg erejét még nem fogták fel igazán, ne feledjük, hogy a civil egyesületek tágabb képessége még újdonság volt, hiszen az alig két éve megjelent új Polgári eljárás törvénykönyve szentelte fel.¹⁷

Másfelől igen tanulságos, más esetekre nézve is, hogy az előző perben elkerülte figyelmünket egy nagyon fontos tényező. Sőt az elsőfokú határozat lelkes indoklásából is hiányzott ez az alapvető tény- és jogkérdés, pedig felkészültség szempontjából a határozatot indokoló bíró egyáltalán nem marasztalható el. Miről volt szó? Pont a lényegről! Arról, hogy *hivatalos* népszámlálás Romániában tízévenként van. Az első forradalom

¹⁶ SZÉKELY: *i. m.*, 108.

¹⁷ A 2013-ban elfogadott Román Polgári eljárás törvénykönyv 37. cikke értelmében olyan személyek és szervezetek is rendelkezhetnek jogképességgel, amelyek, anélkül, hogy igazoltan egy bizonyos érdeket képviselnének, többek között egy társadalmi csoport érdekeit védik.

utáni népszámlálásra 1992-ben került sor, a következőre 2002-ben, míg a harmadikra 2012-ben. A 2012-es népszámlálás szerint Kolozsvár magyar nemzetiségű lakosságának arányszáma 15,6% volt, a 2002-es szerint 18,96%, míg az 1992-es népszámlálás 22,77% magyarságot tartott számon. És itt jött elő az az „apró részlet”, amely addig figyelmünket elkerülte, hogy a közigazgatásra vonatkozó törvény 2001-ben jelent meg. Ergo, akkor az 1992-es népszámlálás eredményei voltak hatályosak!

Az új egyesület már optimistább volt az új per kimenetelét illetően, de azért minden érvünket alaposan alá akartuk támasztani. Például a polgármesteri hivatal már az „első menetben” hivatkozott arra, hogy nem biztos az, hogy minden kolozsvári magyar akarná többnyelvű táblák kihelyezését. Bár az érv elég primitív volt, azt a követelményt akarta aláaknázni, hogy szükséges igény létezik-e vagy sem? Ezért, az egyesülettel párhuzamosan létrejött a Musai-Muszáj civil mozgalom, amely megmozgatta a kolozsvári elit értelmiségi réteget. Most vált igazán láthatóvá, hogy mennyire is kincses város Kolozsvár. Bár már akkoriban az életszínvonal tekintetében is elől járt ez a város romániai viszonylatban, sőt európai viszonylatban is megállta a helyét, de ami a szellemi gazdagságot illeti, kevés ilyen módos város létezik, akár világszerte. Most látszott meg igazán, mennyire nem románellenes a per, hiszen a román értelmiség színe- virága mellénk állt.

Az új felszólítás iktatószámát feljegyezve, a Musai-Muszáj mozgalom lelkes önkéntesei több ezer kérelmet gyűjtöttek össze és postáztak fel a Kolozsvári Polgármesteri Hivatal címére. Ezek a kérelmek összhangban álltak a Minority Rights Egyesület felszólításával, és szintén kérelmezték a kétnyelvű feliratokat. A tét egyre nagyobb volt, már nemcsak a kolozsvári magyarság nyelvi jogainak a betartásáról szólt a készülődés, hanem a civil társadalom erejét is be akartuk mutatni a hatóságokkal szemben, az emberi jogok terén.¹⁸

Másrészt, mivel az Európai Kisebbségvédelmi Keretegyezmény előírja az igény követelményét, be akartuk bizonyítani, hogy igény igenis létezik. Később, a kereset iktatása után, az igénylők nagy része önkéntes beavatkozóként iktatta kérelmét a Kolozsvári Törvényszéken. Az ilyen jellegű beavatkozások támogató jellegűek voltak, és szintén a nagy igényre akartunk rámutatni általuk. *„A mellékbeavatkozás az, amikor a beavatkozó a per saját érdekeinek megfelelő végkimenetele érdekében az egyik felet támogatja a beavatkozó számára máskülönben kedvező álláspontja érdekében.”*¹⁹

Érdemben ugyanazokat az érveket fogalmaztuk meg az új keresetlevélben, mint az előző perben, de központi szerepet mégis az új felfedezés foglalt el. Az eszmefuttatás az volt, hogy az 1992-es népszámlálás törvényerejűen hivatalos volt akkor, amikor megjelent a 2001. évi 215. törvény. A következő népszámlálás 2002-ben történt. Viszont ennek a népszámlálásnak az adatai nem relevánsak, hiszen a polgári törvénynek nincs visszaható ereje. Ugyanakkor az 1206/2001. kormányhatározat tartalmaz egy jegyzéket („a gyengébbek kedvéért”), amely konkrétan megnevezi mindazokat a helységeket, amelyek esetében szabványosított táblákat kell (kötelező módon) kihelyezni. És egyértelműen szerepel: „Cluj-Napoca – Kolozsvár”. A 99/2002. kolozsvári önkormányzati határozat ehhez képest „kissé önkényes”, hiszen elrendeli a német „Klausenburg” feliratot is.

¹⁸ Bianca Selejan GUȚAN: *Protecția europeană a drepturilor omului. Ediția a 5-a revizută și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2018, 229–232.

¹⁹ SZÉKELY: *i. m.*, 63.

Viszont ez minket nem zavart, sőt, elveinkkel ellenkezett volna, hogy ne akarjuk a német feliratot is. Mi több, új keresetlevelünkben egyenesen szorgalmaztuk a háromnyelvű, román, magyar és német feliratokat.

A Kolozsvári Polgármesteri Hivatal ellenkérelme ezzel szemben felháborító hangnemet képviselt. Tagadta a kollektív jogok létezését, mégpedig azzal az éllel, hogy kétségbe vonja perképességünket. Azt a nevetséges kérdést is feltette, hogy hátha nem minden kolozsvári magyar akar magyar nyelvű feliratokat. Kevesellték a felperes egyesület tagjait, sőt még a mellékbeavatkozók számát is. Másfelől, a 2012-es népszámlálás eredményeit tartották mérvadónak.

Ami a polgári törvény vissza nem ható erejét illeti, a polgármesteri hivatal rámutatott arra, hogy a 2001. évi 215. törvény hatálybalépésekor a 2001-es népszámlálás adatai voltak érvényesek, és akkor már a magyarság aránya 18,96% volt, tehát nem érte el a 20%-os küszöböt, ami kötelezné az alperest a helységnévtáblák kihelyezésére.

Új, elképesztő ötlettel álltak elő, ami a 99/2002. önkormányzati határozatot illeti (emlékeztetőül: ez a határozat kötelezte a polgármesteri hivatalt többnyelvű táblák kihelyezésére), ez érvényét veszítette, azaz megdőlt.²⁰ Történt pedig ez a megdőlés a 2002-es és a 2012-es népszámlálások miatt, vélekedik ellenkérelmében az alperes polgármesteri hivatal.

Válasziratunkban persze cáfoltuk az alperes által felhozott kifogásokat, és mivel egy részt ugyanazokat az érveket hoztuk elő, mint a keresetben és az előző perben, itt csak az elavulásra térnék ki. Egyrészt hangsúlyoztuk, hogy az elavulás olyan jogi intézmény, amely csak jogi ügyleteket, jogi viszonyokat érinthet és nem jogi szabályokat (még akkor sem, ha azok helyi jogi szabályok). Másfelől elmondtuk, hogy szerintünk semmi mással nem állunk szemben, mint egy folytonos szabálysértéssel (kihágással), amely 2002-től kezdve fennáll. Tudniillik az önkormányzati határozatok végrehajtásának mulasztása a polgármester által ebben a törvényben előírt szabálysértés. Természetesen az is nagyon fontos szempont, hogy az önkormányzati határozatokat csakis a helyi tanács vonhatja vissza.²¹

Az elsőfokú közigazgatási bíróság most az alperes javára döntött,²² elfogadván két alapvető érvet:

1. A 99/2002. önkormányzati határozat megdőlt és ezáltal hatályát veszítette. Történt pedig mindez azért, mert Kolozsvár magyar lakosságának arányszáma 20% alá esett, vélekedett a bíró, és véleménye szerint ez már akkor megtörtént, amikor a 2002. évi 215. törvény hatályba lépett, tehát a felperes aggályai a polgári törvény visszaható alkalmazását illetően alaptalanok.

2. Kolozsvár esetében a többnyelvű táblák nem alkalmatlanok, sem visszatetszőek, hanem egész egyszerűen kihelyezésük nem tartozik a bíróság hatáskörébe. Ezzel

²⁰ Románul a „caducitate” kifejezést használták, ami olyan teljes jogi hatásvesztést von maga után, ami a polgári ügylet létrejötté és egy új körülmény megjelenése között történik, mégpedig olyan módon, hogy az ügylet végrehajtása lehetetlen vagy rendellenes.

²¹ Claudiu Angelo GHERGHINĂ: *Legalitatea actului administrativ normativ în statul de drept*, Universul juridic, București, 2019, 128., 134.

²² A Kolozsvári Megyei Törvényszék Közigazgatási Bíróságának 499/2016-os számú határozata, amely az 1535/117/2015-ös számmal iktatott dossziéban született.

az érveléssel a bíró azt „üzente”, hogy akkor sem segíthetne, ha akarna, hiszen mivel nem kötelező táblakihelyezési ügygel állunk szemben, csak az önkormányzati szervek dönthetnek. Döntés a passzivitás is.

A határozathozatal 2016. február 15-én történt az 1535/117/2015-ös dossziében. Közlése nyomán a határozatot a Minority Rights Egyesület azonnal megtámadta, felfolyamodás útján. Felfolyamodási keresetünket részletesen megindokoltuk a rendelkezésre álló határidőn belül. Az indokok ugyanazok voltak, amelyeket már alapfokon felsorakoztattunk.

Viszont felfolyamodás esetén a kasszációs indokok, amelyeket a jogelmélet törvénytelen ségi indokoknak is nevez, korlátozva vannak. A kasszációs indokok katalógusa a Polgári eljárás törvénykönyv 488. cikke első bekezdésében vannak nevesítve. Mi a 6. és a 8. pontokra hivatkoztunk.

A 6. pontra akkor lehet hivatkozni, ha a határozat indoklásának módja vagy tartalma a tisztességes eljárást sérti, hiányos, ellentmondásos, nem tartalmazza a rendelkező rész indoklását, vagy az ügy természetétől idegen indoklást tartalmaz.²³ Ez a kasszációs indok nem szigorúan csak a határozatban jelentkező felsorolt hibás indoklásokra vonatkozik, hanem egyre inkább fontos az (joggyakorlati tendencia szintjén), hogy az indoklás ne sértse a méltányos és tisztességes eljárást (itt az „eljárás” szó jelöli az egész pert, beleértve a határozatot és annak indoklását). Nagyon fontos, hogy a bíró határozatának kimondása előtt mérlegelje mindkét fél érveit és bizonyítékait, a teljességre való törekvés kísérletével. Ez nem azt jelenti, hogy a határozat ezek után okvetlenül törvényes vagy igazságos. Viszont a feleknek meg kell győződniük arról, hogy érveik figyelembe lettek véve, még akkor is, ha ezek az érvek (indokok, bizonyítékok) nem állták meg a helyüket.²⁴

A felfolyamodási bíróság ezt az indokot látta teljesen elfogadhatónak, és helyt adott a felfolyamodásnak. Az ítéletábla emlékeztet az Európai Emberjogi Bíróság egyik fontos határozatára, ahol jogsértés történt, mert a bíró röviden indokolta meg a határozatot, ugyanakkor figyelmen kívül hagyott lényeges kérdéseket.²⁵ „*A tisztességes eljáráshoz való jog betartása, amelyet az Európai Emberi Jogok Szerződésének 6. cikke garانتál, nem lehet valós, csak akkor, ha a felek ténylegesen »meg lettek hallgatva«, olyan értelemben, hogy a felek kérelmeit és indokait a bíróság törvényes vizsgálatnak vetette alá.*”²⁶ Így vélekedik a határozat, majd pedig rámutat, hogy az ilyen jellegű tisztességes eljárás, amint a felperesek indokolták, egyáltalán nem mondható el a felfolyamodással megtámadott határozatról, főleg annak indoklásáról.

Elsősorban, a határozat el kellett volna döntse az egyértelműség igényével, hogy melyik népszámlálás a mérvadó, hiszen ennek függvényében dől el a kérelmező felperesek jogának a sorsa. A törvényszéki határozat nagyon könnyelműen kezelte ezt a problémát, és bár a felperesek érveltek az 1206/2002. kormányhatározat konkrét szabályaira alapozva, a törvényszék mellőzte ezen rendelet hatályosságának vizsgálatát az ügyben. Két népszámlálást vett figyelembe első fokon a bíró, a 2002-est és a 2011-est,

²³ Bővebben: SZÉKELY: *i. m.*, 223–225.

²⁴ GUȚAN: *i. m.*, 154–157.

²⁵ Hírvisaari v. Finnország ügy.

²⁶ Perez v. Franciaország (80 p) és Van der Hurk v. Hollandia (59 p).

magyarázat nélkül hagyva, hogy a felperesek által emlegetett 1992-es népszámlálás miért ne lenne „jó”, azaz alkalmazható. Azt sem elemezte a határozat, hogy a kolozsvári magyarság arányszerű csökkenésének egyáltalán van köze-e az ügyhöz – teszi fel a kérdést az Ítéletábra.

Az Ítéletábra az általunk felhozott másik kasszációs indokra nézve nem hozott határozatot és ezt meg sem indokolta. A felperes egyesület felhozta a jogszabályok törvénytelenységének kasszációs indokát is. Viszont az Ítéletábra erre nézve azért nem döntött, mivel az ügy érdemben nem lett „megfelelően” tárgyalva, ezért az ügyet új elbírálásra küldte vissza a Törvényszékre, szigorúan utasítva az elsőfokú bíróságot az említett, nem elemzett jog és tényállási kérdések tisztázására. Mégpedig olyan módon, hogy be legyenek a tartva a tisztességes eljárás követelményei.²⁷

Elfelejtettem említeni, hogy azt a dokumentumot, ami által az alperes az 1992-es, 2002-es és 2011-es népszámlálásokra hivatkozik, az alapfokú bíróság előtt az utolsó percben tette le. Ez a dokumentum félreérthetetlenül a Nemzeti Statisztikai Hivataltól származik (Kolozs megyei Igazgatóság), és ennek az állami intézménynek a pecsétjét tartalmazza. Már eleve gyanús volt ez a dokumentum. Mikor újraindult az elsőfokú tárgyalás, rájöttünk, hogy 2011-ben nem is volt népszámlálás! Érthetetlenül álltunk ezzel a ténnyel szemben, vagyis inkább azon döbbszünk meg, hogy vállalhat valaki ekkora kockázatot, hogy egy hamis dokumentumot használjon fel *pont a bíróság előtt*. Igaz, a védelemhez való jog eltűri azt, hogy a felek büntető- vagy polgári eljárásokban inkriminált hamis nyilatkozatokat tegyenek saját védelmükben.²⁸ Viszont mindennek van határa. Azért volt érthetetlen ez a cselekedet, mert ugye nem mindegy, hogy a 2002-es vagy 2012-es népszámlálás eredménye alapján nyeri meg a pert a Polgármesteri Hivatal.

Ha a pert vesztettünk volna másodfokon, mindenképpen éltünk volna egy büntető feljelentés lehetőségével, már csak azért is, hogy utólag perújítással éljünk.²⁹ De a józan ész azt diktálta, hogy ezt a tényezőt úgy használjuk ki, hogy bizonyítsuk az alperes perbeli rosszhiszeműségét.

Hogy ne álljon elő az a kényszerhelyzet, hogy a Statisztikai Hivatal magára vállalja a hibát és elírásra hivatkozzon, nem a bíróság által kértük kivizsgálni a 2011-es népszámlálás fiktív mivoltát. Egyik lelkes melléktámogatónk iktatott kérelmet a Statisztikai Hivatalhoz. A hivatal válasza ez volt: *„Tekintettel az Ön 2016. szeptember 11-én iktatott kérelmére, közöljük Önnel, hogy a lakosság etnikai összetételére vonatkozó adatokat csakis a Lakosság és lakások népszámlálása alkalmával gyűjtünk, következésképpen, semmilyen más adatokkal nem rendelkezünk, ami a 1990–2012-es időszakot illeti.”*

Az újratárgyaláson minden egy „fő lapra” lett feltéve, kidomborítottuk a legegyszerűbb érvelést, azt, hogy Kolozsvár lakossága hivatalos adatok szerint 1992-ben 22,77% volt. Ez a népszámlálás volt érvényben 2001-ben, amikor megjelent a 215/2001-es törvény. Ezért nevesítette meg Kolozsvárt az 1206/2001. kormányhatározat mint „kétnyelvű táblás” helyiséget, és végül, de nem utolsósorban ezért, vagyis mindezek alapján született

²⁷ Igazságosnak találtuk ezt a megoldást, mivel be nem vallott célja az volt, hogy egyik felet se fossza meg az érvelési és bizonyítási jogától és a kétfokú, igazi érdemi tárgyalás lehetőségétől.

²⁸ Szócs Sándor Attila: *Exercitarea dreptului la apărare prin declarații false date în fața organelor judiciare*, Jurnalul Baroului, 2018/1.

²⁹ Bővebben: SZÉKELY: *i. m.*, 247–261.

meg a 99/2002. kolozsvári helyi tanácsi határozat. És ezt a határozatot a polgármesteri hivatal végre kellett volna hajtsa.³⁰

Persze azért nem mondtunk le a nemzetközi jogi érvekről sem, annál is inkább, mivel, amint azt már említettem, a civil társadalom erejét akartuk bizonyítani. Nevezetesen azt, hogy a polgárok már nincsenek kiszolgáltatva a nemzetállamok kényének-kedvének, és bármilyen modern alkotmány prioritást kell biztosítson az olyan emberi jogok érvényesítésének, amelyek nemzetközi jogi forrásból származnak.

A polgármesteri hivatal képviselője a végsőig és kimerítően képviselte azt az elvet, mely szerint a nemzetközi jogi normák csak irányadóak és csak akkor nyernek alkalmazást, ha nemzetközi szerződést aláíró állam ratifikálja őket, és törvények által beépíti saját jogrendszerébe. Szóval a perben nemcsak a kolozsvári magyarság nyelvi jogai ütköztek a Kolozsvári Polgármesteri Hivatal (populista okokból) felsorolt ellenérveivel, hanem tulajdonképpen két világnézet. Persze úgy is lehet értelmezni a nemzetközi szerződések „menetét” és hatályát (térben és időben), hogy a szerződő felek, az államok azokat aláírják képviselőik által, majd a törvényalkotó (általában az illető államok parlamentjei) azokat jóváhagyják, úgynevezett ratifikálás útján. A jóváhagyás egyúttal új törvényt (törvényeket vagy jogszabályokat) szül, amely tartalmazza a nemzetközi két- vagy többoldalú szerződés kitételeit. Ezen szabály alól erős és hangsúlyos kivételek a nemzetközi szerződések azon kitételei, *amelyek alapvető emberi jogokra és szabadságokra vonatkoznak*. Alapvetően minden jogállam alkotmánya rendelkezik olyan normával, amely a fenti elvet kimondja. De lehet úgy is fogalmazni, hogy az alapvető emberi jogokra vonatkozó szerződések kitételei nemcsak hogy közvetlenül alkalmazhatóak a szerződő állam jogrendjében, hanem egyenesen prioritást élveznek ilyen téren.³¹

A felfolyamodás elfogadása utáni visszautalási szakaszban az elsőfokú bíróság, tehát a Kolozs Megyei Törvényszék lett újra illetékes, ismétlem, mivel a Kolozsvári Ítéltábla úgy vélte, az ügy nem lett érdemben letárgyalva.³²

Ezúttal a Törvényszék részlegesen elfogadta a keresetet, és utasította a Kolozsvári Polgármesteri Hivatalt, hogy helyezzen ki kétnyelvű helységjelző hivatalos forgalmi táblákat Kolozsvár minden ki- és bejáratánál ilyen felirattal: „Cluj-Napoca – Kolozsvár”. Viszont visszautasította azt a kérelmet, hogy németül is ki legyen írva a „Klausenburg” felirat.

A civil társadalom nyomásgyakorlása miatt, de saját belátása hatására is, a felfolyamodási határidő utolsó napján Kolozsvár polgármestere, Emil Boc sajtókonferenciát hirdetett meg és bejelentette, hogy a hivatal felfolyamodási jogával nem kíván élni, mivel a határozat igazságos. Elnézést kért Kolozsvár magyar közösségétől amiatt, hogy eddig

³⁰ GHERGHINĂ: *i. m.*, 14–16., 34–51.

³¹ Mihaela VRABIE: *Protecția judiciară a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, Univer-sul Juridic, București, 2017, 193–241. A szerző ezt a problémát egy más szemszögből taglalja, „konvergenciáról”, „beépülésről”, „jogharmonizálásról” beszél, de végül mégis a nemzetközi jog prioritását ismeri el, sőt következtetéseiben arra a felismerésre jut, hogy emberi jogi téren a nemzetközi normák nemcsak erősebbek a belső, nemzeti rendelkezéseknél, hanem egyenesen hatályon kívül is helyezhetnek bizonyos törvényes előírásokat. És ez vonatkozhat akár az Alkotmányra is.

³² SZÉKELY: *i. m.*, 231.

nem léteztek kétnyelvű táblák, és megígérte azok kihelyezését. Kérte a Minority Rights Egyesület beleegyezését a német nyelvű feliratot illetően.

Természetesen beleegyeztünk!

Felhasznált irodalom

1. BOBEI Radu Bogdan: *Teoria conflictului de legi civile*, Universul Juridic, București, 2020.
2. FÁBIÁN Gyula, ÖTVÖS Patrícia: *Kisebbségi jog*, Komp-Press, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2003.
3. GERGELY Jenő, IZSÁK Lajos: *A huszadik század története*, Pannonia kiadó, Budapest, 2000.
4. GHERGHINĂ Claudiu Angelo: *Legalitatea actului administrativ normativ în statul de drept*, Universul Juridic, București, 2019.
5. GUȚAN Bianca Selejan: *Protecția europeană a drepturilor omului. Ediția a 5-a revăzută și adăugită*, Editura Hamangiu, București, 2018.
6. HALMAI Gábor, TÓTH Gábor Attila: *Emberi jogok*, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.
7. RITEȘ Laura: *Interpretarea, instituție fundamentală a dreptului*, Universul Juridic, București, 2014.
8. SZÉKELY János: *Román polgári eljárásjog*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018.
9. SZŐCS Sándor Attila: *Exercitarea dreptului la apărare prin declarații false date în fața organelor judiciare*, Jurnalul Baroului, 2018/1.
10. SZŐCS Sándor Attila: *Kolozsvári Tábla*, Erdélyi Jogász, 2015. I/1.
11. VRABIE Mihaela: *Protecția judiciară a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, Universul Juridic, București, 2017.